

Motion till riksdagen

1990/91:Ub14

av Lars Werner m.fl. (v)

med anledning av prop. 1990/91:18

Ansvaret för skolan

Innehåll

Inledning	5
Skolans styrning	6
Läroplanerna	7
Elevinflytande	8
En likvärdig skola	9
Syo-funktionärerna	10
Statsbidragssystemet	10
Grundskolan	11
Gymnasieskolan	12
Den kommunala vuxenutbildningen	12
Sektorsbidrag	13
En förbättrad arbetsmiljö	13
Utvärdering och uppföljning	14
Hemställan	14

Inledning

Demokrati förutsätter människors aktiva deltagande. Det innebär att den representativa demokratin måste kompletteras med människors direkta engagemang för att tillsammans lösa gemensamma angelägenheter.

Vänsterpartiet har försvarat den offentliga sektorn, inte minst skolan, mot de attacker som högerkrafterna riktat mot den och vi har motsatt oss de nedskärningar på skolans område som socialdemokraterna genomfört tillsammans med borgerliga partier. Men vi vill också omorganisera och demokratisera den offentliga sektorn. Den offentliga sektorn måste utvecklas till en gemensam sektor som människor känner delaktighet i och ansvar för.

Utbildning och kunskap är viktiga dels för den enskilda människan, dels för vår gemensamma framtid och hela samhällets utveckling. Vänsterpartiet anser dessutom att skolan spelar en betydande roll i fördelningsspolitiken. Med utbildning och kunskap kan man hävda sin rätt, ta aktiv del i demokratiska processer, utvecklas i sitt arbete, få en stark ställning på arbetsmarknaden, lära sig att kritiskt granska uppgifter och företeelser m.m. Skolan har också en viktig roll för barns och ungdomars personliga utveckling, deras självtillit, skapande förmåga och kulturella identitet.

Skolan har ca 200 000 anställda, utbildar ca 1 300 000 elever och omsluter ca 70 miljarder kronor varje år. Skolan är därmed en betydande del av den offentliga verksamheten i vårt land. Våra förslag när det gäller skolans styrning skall ses mot bakgrunden av vänsterpartiets vilja att medverka till att utveckla och demokratisera den offentliga sektorn.

Skolans styrning

Decentralisering och avreglering är inte detsamma som demokratisering. Men en decentralisering och ökat lokalt ansvar kan skapa förutsättningar för en mer levande demokrati.

Vänsterpartiet ser många fördelar med ett förenklat statsbidragssystem till skolan. Det kanske främsta skälet är att det ökar möjligheterna till en mer aktiv politisk diskussion om skolan ute i kommunerna. Skolan omgärdas idag av så omfattande och detaljerade regler att det är svårt för andra än erfarna och kunniga administratörer att behärska regelverket. Det är svårt för den "vanlige väljaren" att kritisera hur skattemedlen används i skolan, dels därför att mycket är centralstyrt, dels därför att systemet för de flesta är obegripligt.

Föräldrar ur över- och medelklassen har alltid haft goda möjligheter att påverka skolan eftersom det vanligen är de som är mest aktiva på föräldramöten och inom hem och skolaföreningarna. De är heller inte rädda för att framföra sina synpunkter direkt till lärarna eller rektorn. Alla föräldrars möjlighet att mer aktivt än idag påverka resursfördelningen i skolan underlättas av att den blir en politisk fråga som direkt kan påverkas via den kommunala valsedeln.

Ett mindre detaljerat bidragssystem underlättar för kommunerna att samordna de olika insatserna för barn och ungdomar som idag är uppdelade på olika kommunala förvaltningar. Ett förenklat bidragssystem som kan avskaffa en mängd byråkratiska ansöknings- och justeringsförfaranden frigör dessutom resurser för andra uppgifter inom skolan.

Vänsterpartiet anser att decentraliseringen av beslut och ansvar inte bör göra halt vid kommungränsen eller hos politikerna. Möjligheterna att skapa självförvaltande skolor som, inom de ramar som nationella styrdokument och kommunala skolplaner utgör, självständigt kan styra och ansvara för verksamheten måste bli större. När vi talar om självförvaltande skolor så menar vi inte skolor där rektor har större makt utan skolor där elever, lärare och övrig personal tillsammans diskuterar och beslutar om hur skolans verksamhet skall organiseras.

Skolans verksamhet är ett gemensamt arbete som utförs av lärare och elever tillsammans med övriga anställda på skolan. En bra skola måste ytterst skapas av dem som är verksamma där. Det kräver ett väsentligt utökat elevinflytande jämfört med dagens situation samtidigt som de anställda måste ges möjlighet till bra och återkommande fortbildning. Det kräver dessutom en fortsatt utveckling av arbete i lärarlag och arbetsenheter samt att man inte skapar konkurrens och motsättningar genom individuella löneformer i skolan, tvärtom måste läraryrkets karaktär av ensamarbete brytas.

Ett ökat lokalt ansvar för den dagliga verksamheten i skolan står inte i

motsättning till nationella beslut om läroplaner och statens ekonomiska ansvar för skolan. Enligt vänsterpartiet är det möjligt att uppnå lokalt ansvar och mångfald inom ramen för en likvärdig skola. En bra skola för alla kan bara skapas om skolan blir en gemensam angelägenhet med hög prioritet.

Läroplanerna

Regeringens proposition är mycket kortfattad när det gäller de framtida läroplanerna för de olika skolformerna. Decentralisering och avreglering av skolsektorn gör att läroplanernas utformning och innehåll blir särskilt viktigt. Vänsterpartiet känner stor tveksamhet inför de vaga riktlinjer som presenteras i propositionen. Vi anser att riksdagen måste få tillfälle att behandla läroplanerna på ett mer grundligt sätt än vad den aktuella propositionen ger underlag för. Enligt vänsterpartiet måste läroplanerna underställas riksdagen för beslut. Vi vill dock redan nu ta upp några principiella synpunkter på läroplanerna och läroplanernas roll.

Vi ställer oss frågande inför innehållet i regeringens målstyrning. Enligt vår mening vore det ett enormt bakslag ifall läroplanen i framtiden begränsas till ett dokument som räknar upp så kallade basfärdigheter eller lätt mätbara "kunskapsmål". Vänsterpartiet kommer inte att medverka till att kraftigt sänka ambitionsnivån i grundskolan. I tidigare läroplansarbete har talet om "preciseringar" ofta inneburit torftighet och resulterat i en betoning av drill och färdighetsträning i skolan.

Läroplanen får inte inskränkas till enbart målsättningar av typen läsa, räkna, skriva eller moduler med stavning, välskrivning och multiplikationstabellerna. Enligt vår mening måste skolans undervisning syfta till en djupare förståelse hos eleverna och ge dem kunskaper som de själva kan använda. De fyra räknesätten kan inte frikopplas från användandet och förståelsen av kunskaperna lika lite som t.ex. läsning, rättstavning eller engelska glosor kan det.

Trots att den svenska skolan genomgått en positiv utveckling bort från den gamla pluggskolan så är det tyvärr fortfarande så att katederundervisning och ensidig färdighetsträning är dominerande i undervisningen. Elevinflytandet är fortfarande mycket begränsat och fortfarande har vi en skola där vissa grupper av elever systematiskt missgynnas, det gäller framförallt elever ur arbetarklassen.

För att stimulera och påskynda en utveckling av skolan och undervisningen måste läroplanen användas som ett aktivt instrument. Läroplanen måste våga syfta framåt.

I ett pluralistiskt och demokratiskt samhälle kommer en sådan omfattande organisation som skolan utgör alltid att ha en mångfald av ansikten att visa upp. Att lära sig är en aktiv och skapande process. Att bedriva undervisning är ett kreativt arbete som förutsätter att skolan ger utrymme för personligt engagemang, samarbete, flexibilitet och frihet.

En skola som fungerar som en utbildningsfabrik eller en förvaringsplats för elever och lärare är en dålig skola. För att skolan skall fungera väl krävs respekt och utrymme för det skapande arbete som både elevernas lärande och lärarnas undervisning innebär. Lärarna och eleverna måste ha stora möjligheter att tillsammans påverka innehåll och arbetssätt i skolan.

Vi betvivlar att det går att styra skolan med kortfattade direktiv. Skolans verksamhet och kunskapsutveckling är till sin natur och omfattning pluralistisk och mångfasetterad.

I propositionen sägs att förklaringar och motiv skall utelämnas ur läroplanen. Detta är ett mycket märkligt synsätt. Lärarna är inga robotar som enbart behöver instruktioner och mål. När man vänder sig till en grupp professionella yrkesutövare som lärarkollektivet så borde det vara självklart att förklaringar och motiv till olika målsättningar och riktlinjer klart skall framgå. Det räcker inte med att skriva in dem i andra, till intet förpliktiggande dokument. För att målsättningarna för undervisningen och skolans verksamhet skall vara användbara i det dagliga arbetet så måste även förklaringar och motiv finnas med i läroplanen.

Vi vill poängtera att de problem som finns i skolan idag inte beror på otydligheter i nu gällande läroplan. Att katederundervisning som riktar sig till en hel klass mer eller mindre passiva elever på en gång fortfarande är dominerande i skolan eller att elevinflytandet är minimalt på många håll beror inte på att lärare eller skolledare är oförmögna att förstå vad som står i Lgr 80.

Vi vänder oss även emot synsättet att det enbart är läraren som skall planera och utvärdera undervisningen. Ett sådant synsätt är ett steg bakåt jämfört med dagens läroplan för grundskolan där man talar om att eleverna och läraren tillsammans gör detta. Vi kommer inte heller att acceptera en läroplan som enbart formulerar mål för de kunskaper och färdigheter som eleverna skall uppnå utan att också ta upp hur dessa mål skall nås, enligt vilka principer undervisningen bör bedrivas.

Enligt vänsterpartiets mening så bör inte principerna för undervisningens bedrivande ses som underordnade kunskapsmålen. Undervisningen bör vara verklighetsförankrad och utgå ifrån elevernas egna frågeställningar, man bör använda sig av ett undersökande och problematiserande arbetssätt där eleverna själva är aktiva. Ensidig katederundervisning som består av att läraren redogör för ett stoff som eleverna memorerar bör inte förekomma. Undervisningen bör ge varje elev möjlighet att förvärva nya kunskaper utifrån sina egna förutsättningar.

Enligt vänsterpartiets mening är det nödvändigt att läroplanen anger den inriktning som arbetssättet i skolan bör ha. Utifrån dessa riktlinjer och mål är det sedan eleverna och läraren som tillsammans väljer undervisningsmetoder. Lärarens frihet att själv välja arbetssätt kan inte vara ovillkorlig. Frågan om vilka principer som skall vara vägledande för skolarbetet är en fråga som är lika viktig som det ämnesmässiga innehållet i undervisningen. Därför måste det vara möjligt att påverka dessa principer även via det politiska systemet.

Elevinflytande

Elevernas inflytande och ansvar i skolan måste stärkas av flera skäl. Det är naturligt att en skola som vill vara demokratisk och som vill fostra demokratiska medborgare måste ge eleverna betydligt större möjligheter att vara med och bestämma över sin skola. Enligt vänsterpartiet får decentraliseringen av ansvar inte leda till att lärare och rektorer ges större makt på ele-

vernas bekostnad. Tvärtom måste eleverna ses som medarbetare på skolan och få ta sin del av det decentraliserade ansvaret.

Åtskilliga studier visar att eleverna önskar mer inflytande över sin situation både när det gäller trivsel, ordning, undervisningens innehåll och arbetssätt. De sämsta möjligheterna till inflytande har eleverna vad gäller undervisningen. Det är samtidigt här som eleverna har redovisat störst önskan om ett vidgat inflytande.

Elevernas möjligheter att påverka undervisningen och sin egen arbetssituation är nära förknippat med de arbetsformer som används i skolan. Enligt vänsterpartiet så måste elevinflytande öka dels av demokratiska skäl, dels därför att det krävs för att undervisningen skall ge bra resultat. I den kreativa process som inläring och kunskapsutveckling är spelar eleven själv huvudrollen och måste själv vara delaktig. Det går inte att tvinga på någon kunskap, den kunskap som eleven själv har efterfrågat är den kunskap som har det största värdet.

I regeringens proposition sägs att det är lärarna som skall uppställa mål, planera och utvärdera undervisningen samt välja arbetsmetoder. Det innebär en allvarlig försvagning av elevernas rättigheter till inflytande i förhållande till t.ex. nu gällande läroplan för grundskolan. Vänsterpartiet anser att det är självklart att det är elever och lärare som tillsammans skall göra detta.

I den aktuella propositionen lyser eleverna och elevernas möjligheter till inflytande med sin frånvaro. Detta trots att eleverna tillsammans med lärarna är de absolut viktigaste aktörerna i skolans verklighet och trots att elevinflytandet idag är mycket begränsat, på vissa skolor nästan obefintligt. Vänsterpartiet anser att det är självklart att elevernas inflytande över både undervisningen och ansvaret för skolans skötsel måste förbättras. Elevernas rätt till inflytande måste också klart framgå i skollagen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om detta och om hur elevinflytandet skall öka.

En likvärdig skola

Mot plikter som skolplikten måste det också svara vissa rättigheter. En viktig sådan rättighet är att garantera att alla elever ska få möta en likvärdig skola. Det grundläggande likvärdighetsbegreppet syftar till att inom skolan och dess verksamhet ge elever med olika behov faktisk rätt till bildning efter deras skilda förutsättningar. Det betyder att vissa elever måste få mer än andra. Särskilt viktigt är att de elevgrupper som idag missgynnas i skolan, t.ex. barn ur arbetarklassen, får möta en skola som bättre svarar mot deras behov.

Likvärdigheten innebär inte att alla elever behandlas exakt likadant. Elevers olikheter måste tas tillvara och ges en positiv betydelse i skolans verksamhet. Alla elever måste få chansen att blomma utifrån sina förutsättningar. En likvärdig skola är sålunda något djupare och handlar om en mycket högre målsättning än att erbjuda ett visst antal lektioner i matematik eller svenska. Att i skolan kunna garantera lika värde för eleven oberoende av kön, geografisk hemvist eller sociala och ekonomiska förhållanden kräver naturligtvis resurser.

Kopplat till rättighetsbegreppet ser vi det som nödvändigt att skärpa och

delvis omformulera 1 kap. 2 § i skollagen. Därutöver måste det i skollagen skrivas in rätten till fria skolmältider, fria läromedel, fri tillgång till skolhälsovård och andra skolsociala resurser, fria skolskjutsar.

Mot. 1990/91
Ub14

Vi föreslår därför att ovannämnda lag förtydligas enligt följande:

1 kap. 2 §

Alla barn och ungdomar skall, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, ha rätt till en likvärdig utbildning inom varje skolform i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Utbildningen skall ge eleverna ---

Syofunktionärerna

Samhället ställer stora krav på syoverksamheten i skolan. Olika branschorganisationer vill styra ungdomarnas val, och arbetslivets snabba utveckling ställer ökade krav på utbildning inom i stort sett alla yrkesområden. Det är syofunktionärernas uppgift att skilja ut vad som är saklig information och vad som är propaganda. De skall även anpassa informationen till elevernas behov och ge eleverna förutsättningar att tolka och förstå olika signaler från arbetslivet. Det gäller inte minst de mycket allvarliga frågorna om arbetsmiljön.

Vi är mycket angelägna om att de klass- och könsbundna valen inom grund- och gymnasieskolan skall brytas. Det är enligt vänsterpartiets mening ett misslyckande att klasskillnaderna i skolan knappast minskat under de senaste 20 åren. De könsbundna valen till gymnasieskolan har heller inte förändrats nämnvärt.

För vänsterpartiet är det viktigt att syofunktionärerna ute på skolorna har en god utbildning. Därför föreslår vi att kommunerna endast i undantagsfall varaktigt skall kunna anställa syofunktionärer med annan utbildning än syolinjen på motsvarande sätt som lärarnas behörighet regleras.

För att garantera syofunktionärernas rätt till fortbildning anser vi att syofunktionärerna bör medräknas bland "den personal som har hand om utbildningen" och därmed omfattas av den föreslagna 2 kap 7 § i skollagen.

Statsbidragssystemet

Vänsterpartiet anser att riksdagens och regeringens styrning av skolan i första hand bör ske via läroplaner, lagstiftning samt utbildning och fortbildning av lärare och skolledare. Det betyder att vi i princip delar regeringens bedömning att statsbidragssystemet som styrmedel är ineffektivt och bör ersättas av en friare resursanvändning i kommunerna. Vi anser dock att riksdag och regering även i fortsättningen i vissa fall bör använda sig av tidsbegränsade stimulansbidrag som styrmedel för att t.ex. genomföra reformer eller påskynda en viss utveckling inom skolan. Självklart måste det även finnas ett nära samband mellan statens krav på kommunerna och statsbidragens storlek.

Vi vill i sammanhanget påpeka att det är en mycket märklig och motsägelsefull syn på kommunernas ansvar och kompetens som regeringen ger uttryck för. Samma regering som nu livfullt argumenterar för ett ökat kommunalt ansvar drev för bara några månader sedan igenom ett riksdagsbeslut om

kommunalt skattestopp. Vänsterpartiet motsatte sig denna centrala strypning av kommunernas ekonomi. Enligt vår mening får det svåra konsekvenser när ansvaret för väsentlig verksamhet på det viset separeras från det ekonomiska ansvaret. Det ekonomiska läget i kommunerna är nu mycket svårt. Regeringen talar med dubbla tungor när det gäller decentralisering av ansvar och demokratisering av den offentliga sektorn.

Grundskolan

Det finns många fördelar med ett schabloniserat, behovsprövat statsbidragssystem till skolan. Särskilt positivt är att dagens sökningsförfaranden från kommunerna och beviljningar av statlig myndighet i stort sett kan avskaffas om beräkning och utbetalning av statsbidragen kan grundas på offentlig statistik på nationell nivå. Därför anser vi att det är rimligt att inte använda statsbidragssystemet för att styra undervisningsvolymen.

Den undervisning som eleverna har rätt till måste dock formuleras så att grundskolan blir likvärdig överallt i landet. Det räcker inte att enbart hänvisa till den omfattning som definieras i de nationellt fastställda timplanerna. Det säger sig självt att undervisningen inte kan bli likvärdig om undervisningsgruppernas och klassernas storlek skiljer sig åt allt för mycket mellan olika kommuner.

I det nuvarande statsbidragssystemet är delningstalet 25 elever på lågstadiet och 30 elever på mellan- och högstadiet. I det nu föreslagna bidragssystemet finns inte längre begreppet delningstal. Klassernas storlek skall istället bli ett resultat av de lokala besluten om resursfördelningen i skolan.

Vänsterpartiet anser att varje elev bör få tillgång till mer av den viktiga resurs som lärarens tid och engagemang är. För att läraren skall ha en rimlig chans att kunna hjälpa och stödja varje elev utifrån elevens egna förutsättningar måste undervisningsgrupperna minska.

Riksdagen har med anledning av propositionen om kommunalt huvudmannskap för lärare m.fl. (prop. 1989/90:41, UbU9, rskr. 58) uttalat att statsbidraget för grundskolan som riktmärke bör ha en klasstorlek på högst ca 25 elever. Regeringen nonchalerar detta genom att inte föreslå något riktmärke för klasstorleken och enbart hänvisa till elevernas rätt till undervisning enligt timplanerna.

Vänsterpartiet föreslår att undervisningens omfattning definieras i läroplanen dels genom tim- och kursplanerna, dels genom att i läroplanen uttala att undervisningsgrupperna i grundskolan endast i undantagsfall bör överstiga 25 elever. Detta blir då inget nytt delningstal men en klart uttalad målsättning som, liksom andra mål, måste utgöra underlag för utvärdering.

Minskade klasser innebär en kvalitetshöjning i skolan och vi anser att statsbidraget till skolan måste tillföras ytterligare pengar, i storleksordningen 700–800 milj. kr., för att ge kommunerna ett finansiellt stöd för att genomföra en minskning av de undervisningsgrupper som idag är större än 25 elever. Dessa medel bör tillföras de kommuner som idag har de i genomsnitt största klasserna och räknas ihop med det statsbidrag som dessa kommuner tar med sig in i det nya systemet. En sådan konstruktion förhindrar att framförallt storstäder får ta med sig konsekvenserna av ett högt basresursmedeltal in i det nya systemet.

Gymnasieskolan står inför en genomgripande reformering. Det är naturligt att det reses invändningar mot att besluta om en helt ny statsbidragskonstruktion för gymnasieskolan innan riksdagen har tillfälle att behandla förslagen till en reformerad gymnasieskola.

Vänsterpartiet anser dock att det är möjligt att redan nu ta ställning till principerna för ett nytt statsbidragssystem om man samtidigt gör klart att genomförandet av större reformer inom gymnasieskolan kan komma att kräva särskilda bidrag av stimulanskaraktär. Tidsbegränsade stimulansbidrag kan komma att bli nödvändiga för att genomföra och påskynda reformer och utveckling. Hur sådana stimulansbidrag bör vara utformade är omöjligt att ta ställning till innan den aviserade propositionen om gymnasieskolan föreligger.

Vi välkomnar förslaget att alla 16–19-åringar skall ha rätt till gymnasieutbildning och att elevernas linjeval i högre grad skall styra dimensioneringen och planeringen av gymnasieutbildningen. Vänsterpartiet anser dock att med en gymnasieskola som omfattar nästan alla ungdomar och med en arbetsmarknad som i praktiken kräver gymnasieutbildning till samtliga jobb så måste gymnasieskolan anpassas för att svara mot en hel årskulls skilda behov. Det gäller t.ex. behovet av hemspråksundervisning och stödundervisning i svenska men även elever med behov av andra typer av stödinsatser.

Vi anser att det är rimligt att beräkningsgrunden för statsbidraget till gymnasieskolan även innehåller specialresurser av samma typ som den föreslagna beräkningsmodellen för grundskolan. Vi föreslår att en viss andel av statsbidraget till gymnasieskolan beräknas på ett sätt som motsvarar specialresurs 1 och specialresurs 2 i beräkningsmodellen för statsbidraget till grundskolan.

Den kommunala vuxenutbildningen

Vänsterpartiet strävar efter en rättvis fördelning av alla samhällets samlade resurser. Inom utbildningspolitiken syftar denna politik till en utveckling av de fördelningspolitiska effekterna. Detta innebär att de som idag får lite av utbildningsresurserna måste få mer. Analogt med detta så kommer de som idag får stor del av resurserna att framdeles få mindre.

Det återstår mycket att göra då det gäller att utveckla vuxenutbildningen till ett verksamt fördelningspolitiskt instrument. Vi kan konstatera följande: Det finns idag drygt en miljon människor i vårt land som saknar motsvarande nioårig skolgång.

Tyvärr måste det konstateras att utbudet av vuxenutbildning inte i tillräcklig utsträckning når dem som är lågutbildade. Kraftiga variationer finns också då det gäller genomsnittlig utbildningsnivå mellan olika regioner och län inom landet. Det senare innebär att vissa län är mer känsliga för den lågkonjunktur vi ser början på.

Vänsterpartiet ser det som viktigt att det statliga bidraget till vuxenutbildningen främst riktas till dem som tidigare fått minst av utbildningsresurserna i samhället. Ett strukturellt bidrag baserat på kommunernas olika behov överensstämmer alltså med partiets politik.

Vi anser dock att en mindre del, ca 15 %, av bidragets föreslagna tekniska konstruktion ska utgå generellt som en koppling till antalet invånare i kommunen. De av regeringen fyra återstående föreslagna behovsindikatorerna bör enligt vår mening ges en ökad vikt. Andelen lågutbildade bör ges en vikt av 40 % istället för 30 % och omfatta lågutbildade mellan 20 och 64 år. Viktningen på 25 % för antalet utländska medborgare förefaller vara en rimlig nivå. Dock bör talet för viktning i relation till antalet arbetsökande ökas från 10 till 15 %. Detta mot bakgrund av en stigande arbetslöshet. Till sist bör glesbygdsfaktorn om 5 % för andelen 20–64-åringar kvarstå.

Eftersom det visat sig att det av regeringen föreslagna systemet innebär kraftiga förändringar i bidragsnivån för många kommuner måste det för de kommuner som får en kraftig minskning bli någon form av garantiresurs. Denna garantiresurs bör tilldelas de kommuner som till följd av det nya systemet riskerar tappa mer än 5 % av sin nuvarande volym av vuxenutbildningen. Resursen kan vara av tidsbegränsad karaktär och omprövas i den takt som kommunerna finner strukturer för samarbete över kommungränserna vad gäller vuxenutbildningen.

Sektorsbidrag

Regeringen föreslår att statsbidragen till grundskolan, gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen skall slås samman till ett generellt bidrag till skolsektorn. Vänsterpartiet motsätter sig denna sammanslagning. Vi vill istället att staten skall ge separata bidrag till de tre skolformerna.

Kommunerna svarar för drygt hälften av skolkostnaderna. Det innebär att tre skilda statsbidrag till skolan knappast kan utgöra något hinder för gemensamt resursutnyttjande över skolformsgränser eller kommungränser. Vi tror, mot den bakgrunden, inte på regeringens resonemang om sambandet mellan ett effektivt utnyttjande av resurser och ett generellt sektorsbidrag.

Vi vill betona att den friare resursanvändningen i kommunerna bör kunna underlätta t.ex. ett bättre samutnyttjande av lokaler och andra resurser eller åldersblandad undervisning i grundskolan.

Vänsterpartiet anser att verksamheter som dels styrs av skilda läroplaner, dels skiljer sig åt när det gäller frivillighet och obligatorium bör ges skilda statsbidrag. Det är viktigt att de målsättningar och gränser som riksdag och regering ställer upp för de olika skolformerna motsvaras av ett ekonomiskt ansvar från statens sida.

En förbättrad arbetsmiljö

I många skolor är arbetsmiljön mycket dålig. Det kanske allvarligaste problemet är dålig ventilation vilket leder till allergiproblem. En annan allvarlig brist är avsaknaden av ordentliga arbetsrum för personalen. Vänsterpartiet kan inte se att det skulle finnas någon som helst anledning att ställa lägre krav på elevernas och skolpersonalens arbetsmiljö än på andra arbetstagar.

I samband med att riksdagen behandlade propositionen om kommunalt huvudmannaskap för lärare m.fl. bifölls vänsterpartiets krav på en satsning på skolornas arbetsmiljö. I den aktuella propositionen föreslås nu att de 300

milj. kr. per år i 1990 års prisläge under en tioårsperiod som riksdagen beslutade om skall utbetalas som stimulansbidrag till sådana investeringar där kommunerna själva bidrar med minst lika mycket. Vänsterpartiet har inget att invända mot de riktlinjer för stimulanbidragets utformning som föreslås i propositionen. Vi vet att man i många kommuner har ett kärvt ekonomiskt läge och svåra arbetsmiljöproblem att åtgärda i skolorna. Efter riksdagens beslut om kommunalt skattestopp framstår de pengar som enligt regeringen skall börja utbetalas budgetåret 91/92 som än mer angelägna.

Mot. 1990/91
Ub14

Utvärdering och uppföljning

En så omfattande förändring av villkoren för de statliga bidragen som nu föreslås måste bli föremål för en nogsam uppföljning så att brister i systemet snabbt kan åtgärdas. Inte minst gäller detta frågan om en likvärdig skola över hela landet för alla elever.

Vi anser att det som ett komplement till den organisation för uppföljning och utvärdering som föreslås i propositionen också utses en parlamentarisk referensgrupp med uppgift att direkt till regering och riksdag föra information och föreslå eventuella korrigeringar av systemet. Denna grupp bör enligt vår mening arbeta under cirka tre år.

I förslaget till specialresurs 2 finns det en så kallad behovsvariabel som beskriver antalet barn med minst en förälder född i utlandet. Denna faktor inkluderar alltså inte språkliga minoriteter med svensk bakgrund som zigenare, samer och tornedalningar. Detta kan komma att slå orättvist mot vissa kommuner. För att inte denna orättvisa ska tillåtas bli ett stort problem bör den parlamentariska referensgruppen för utvärdering av statsbidragssystemet särskilt följa upp denna fråga.

I propositionen föreslår regeringen att det vid sex länsstyrelser inrättas särskilda enheter för uppföljning, utvärdering och tillsyn på skolområdet. Dessa enheter kommer enligt regeringen att förläggas till de orter som nu har fortbildningsnämnder. Vi anser att denna lokalisering ger en alltför bristfällig regional täckning. Därför bör sådana enheter också inrättas i Gävle, Luleå och Karlstad.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om riksdagens behandling av läroplanerna,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen på läroplansarbetet,
3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ökat elevinflytande i enlighet med vad i motionen anförts,
4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring av skollagen att elevernas rätt till inflytande garanteras,
5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i skollagen att rätten till en avgiftsfri skola garanteras i enlighet med vad i motionen anförts,
6. att riksdagen beslutar anta förslaget till ny skollag 1 kap. 2 § i enlighet med vad i motionen anförts,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om syofunktionärernas behörighet,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om syofunktionärernas fortbildning,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om undervisningsgruppernas storlek,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ytterligare medel till den föreslagna grundresursen,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av stimulansbidrag i samband med genomförandet av en reformerad gymnasieskola,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om specialresurser som beräkningsmodell för statsbidraget till gymnasieskolan,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bidragskonstruktionen till vuxenutbildningen,

14. att riksdagen i stället för ett sektorsbidrag till skolan beslutar om skilda statsbidrag för de tre skolformerna i enlighet med vad i motionen anförts,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om parlamentarisk uppföljning,

16. att riksdagen utöver regeringens förslag beslutar inrätta särskilda enheter för uppföljning, utvärdering och tillsyn på skolområdet i Gävle, Luleå och Karlstad.

Stockholm den 24 oktober 1990

Lars Werner (v)

Berith Eriksson (v)

Bo Hammar (v)

Ylva Johansson (v)

Björn Samuelson (v)

Lars-Ove Hagberg (v)

Margó Ingvardsson (v)

Bertil Måbrink (v)